

Somogyvármegyei gazdaságtörténeti adatok. *Összeállította a Somogyvármegyei ezredéves gazdasági helyi bizottság megbízásából Melhard Gyula.* Kaposvárott 1896.

A kis munka csak 74 oldalra terjed, de közzétele a legteljesebb elismerést érdemli. Igen tanuságos s a régi gazdasági viszonyok ismeretét nagy mértékben elősegítő adatokat nyújt öt fejezetbe foglalva. Az első fejezetben vannak Somogyvármegye nemes rendének 1767. és 1773. közt a napszám megállapítására vonatkozó határozatai, melyeket a munka szerzője az 1893-ki ismert adatokkal egészít ki. Noha a pontos összehasonlítás csak úgy lenne lehetséges, ha a szerző a régi pénz abszolút és relatív értékét is megállapítja, az adatok egyszerű közzététele sem volt fölösleges, mert általánosságban mégis csak ad fogalmat amaz átalakulásról, mely valami 120 év folyamán Somogyban a mezei munkabérekben s általában a napszámban beállt. Míg a nemes vármegye például a kaszás ember napszámának maximumát 1767-ben $28\frac{1}{2}$, hat évvel később meg éppen csak 12 dénárban állapította meg, 1893-ban nyári időben a munkabíró férfi napszáma általánosságban 1 frtot tett.

A második fejezet a megye 1790-ki gabona- és szénatermésének községenkinti kimutatását tartalmazza s a főeredményeket szerző ismét a jelenkori állapotokkal veti egybe. A változás, mely a száz év folyamán beállt, csakugyan meglepő. 1790-ben igen sok. községben tiszta búzát vagy akár kétszerest egyáltalán nem, sőt árpát a megye messze vidékein nem termeltek. Leginkább termeltek rozsot, azután zabot és kukoriczát. A termés is oly csekély, hogy ma egy jobbmódu parasztembernek is lehet olyan termése, mint akkor némely községnek. Leginkább termeltek rozsot s ebből a megye összes termése 46.418 hektoliter volt, míg 1892-ben több mint kilenczedfélszázézer hektolitert tett.

Hasonlóan érdekes a megye 1802-ki munkálata az adózás terén. Leírja benne az általános állapotokat s igen sok tájékozást nyújt a földművelés és állattenyésztés akkori helyzetéről. A haladást és a változásokat itt is könnyen meg lehet állapítani, mert a könyv sok modern statisztikai anyagot nyújt a múlt és jelen közötti ellentét földterítésére.

Végre az utolsó fejezet a megyében levő mészárosok 1805-iki kérvényét közli, melyben a husnak alacsonyra limitált árát emelni kérik, különben nem tudnak megélni. A vármegye a kérvényt vizsgálatra kiadta közegeinek s minthogy jelentéseik igazoltnak mutatták a mészárosok kérését, a hus- és velök a kenyérárak újra limitáltattak és pedig akként, hogy egy font marha- vagy disznóhus ára 8, borjúhus 9, szalonna 24, rozskenyér 4, búzakenyér 5 kr-ra állapított meg.

Sok ilyen tanuságos adatot tartalmaz a kis munka s nagyon kívá-

natos, hogy minél több utánczója akadjon s más vármegyék, melyek jegyzőkönyvei és levéltárai telvék velők, szintén közzétéssék a leglényegesebb gazdaságtörténeti adatokat. Ily adatok nélkül nemcsak a régi gazdasági, hanem a szociális és politikai élet homályos mélyeit sem ismerhetjük meg. Somogy megye gazdasági egyesülete és Melhard Gyula mindenestre dicséretet érdemelnek kezdeményezésökért. Kis munkájok nem ad sokat, de a mit ad, az mind nagyon érdekes.

A—y.